

Noordse kusten I

Het vertrek

De regen roffelt op het houten kajuitdak, daarnet nog hagel. Windstil. Het onweer komt steeds dichterbij. Het is 3 juni 2024 en we liggen in het haventje van Öregrund, in de Zuidwesthoek van de Botnische Golf.

We zijn 10 dagen geleden vertrokken vanuit Nävekvarn alwaar Mikael Sundvall een botenopslag managet. Een onderdeel van Swede Port Marina is het *Marinans Guesthouse*, een voormalig fabriekskantoor. Zo te zien is er niet veel aan gedaan. In de "lounge" hangt een smerige teerachtige geur die binnendringt door de deur naar de aangebouwde loods. Er zijn kartonnen muurtjes geplaatst en bedden neergezet. Eén nacht had ik de pech dat aan de andere kant van zo'n muurtje een zware Duitser lag te snurken; mijn bed vibreerde mee op zijn haperende ademhaling. Kortom, het is niet helemaal niveau Okura. Maar het is er wél gezellig, met watersporters uit Engeland, Schotland, Duitsland, Nederland en zelfs uit Nieuw Zeeland en de VS. Fijne plek!

Tot vandaag hing er al enkele weken een hogedrukgebied boven Scandinavië. Dat zorgt voor een lage waterstand, waardoor boten met een diepgang van meer dan twee meter in Nävekvarn niet te water kunnen. Met onze één meter zeventig lukt het net. P en M met hun Victoire 1200 hebben minder geluk en reizen terug aar Nederland in afwachting van een laag. Voor ons betekent het zeer licht weer. Onze Kolibri 950 voelt zich echter als een vis in het water: ze is licht met weinig nat oppervlak, dus ze glijdt als de beste!

Ons eerste tochtje van dit jaar strandt al na een mijl of vijftien. Het zicht is teruggelopen tot honderd meter. Met behulp van de radar vinden we een idyllische ankerplaats. Loof- en naaldbomen delen het eilandje met elkaar. Alles druipt van het vocht, maar dat weerhoudt de vogels niet van hun voorjaarsgezang; het is een gekwetter en getjilp van jewelste. De lichte oostenwind brengt frisse zeelucht. Het slechte zicht zorgt ervoor dat de zware industrie van Oxelösund voor ons niet bestaat.

Eén van de havenmeesters van Öregrund is een vijftiger die erop staat om met mij op zoek te gaan naar iemand die een leeggelopen stootwil kan opblazen. Hij is havenmeester in zijn vrije tijd – en ook bemanning van de plaatselijke reddingboot. Door-de-week werkt hij als elektrotechnisch ingenieur bij een overheidsinstelling in Stockholm en stelt specificaties op voor nieuw te bouwen kerncentrales. Na de nodige telefoontjes, rijden we over onverharde wegen tot diep in het bos – ongetwijfeld niet terecht, maar ik ben blij dat ik met hem ben meegegaan en niet Heidi. Uiteindelijk vinden we een gepensioneerd agrarisch stel dat blijkt te beschikken over een grote set hulpstukken voor de compressor van de reddingsdienst. Helaas blijkt de opgeblazen stootwil de volgende morgen weer leeg te zijn – lek dus.

De zee

We horen er niet thuis, wij mensen. Dat is duidelijk. Aan de rand misschien, waar de zee overgaat in branding. Maar niet erop, erin, als deel ervan. Welk ander dier verkent vrijwillig een omgeving die hem wezensvreemd is, waar hij alleen kan overleven als hij heel goed oplet, geen fouten maakt en het lot hem gunstig is gezind?

Onlangs verloor een Zweeds stel hun boot, door metaalmoeheid van de aluminium roerkoning. Ze werden gered en konden het navertellen. Zij wel; veel andere schipbreukelingen niet.

Foto: @idalina_sailing

Vanmiddag, richting onze ankerplek bij Gåsholma, duiken achter de bossen in het westen de voorspelde zware buien op. Tot 35 knopen wind voorspeld. Het eerste rif gaat erin en niet lang daarna het tweede. Uit voorzorg had ik vanmorgen al gekozen voor een kleine werkfok. De wind laat er geen gras over groeien en giert onbarmhartig over dek. *Juni* springt op en vliegt met ruime wind over het water, ruim boven de rompsnelheid. Ik ben geïntimideerd door al dit geweld, duidelijk uit mijn comfortzone. De zee en de lucht zijn zo groot en ons bootje is zo klein. En dan, na een dik kwartier, keert de rust weer. We schudden de regen van onze pakken, halen het tweede rif er weer uit en kijken elkaar aan: dat was stevig!

Waarom ga ik toch, steeds weer?

De kwaliteit der dingen

De zee is leeg en eindeloos blauw. Boven het vasteland hangen kleine stapelwolken. Ze lossen op zodra ze het open water bereiken. Enkel gereefd en met een kleine fok lopen we met ruime wind richting Härnösand. De wind is al dagen Zuidoost. Dat zorgt voor mooie, zwartblauwe golven met regelmatig een felwitte kuif. De *Windpilot* hoeft nauwelijks te sturen; het roer vasthouden is genoeg, slechts af en toe een kleine correctie. De vaan bedient via een wormwiel de peddel. Door de snelheid van het langsstromende water slaat de peddel uit en bedient zodoende, via twee lijntjes, het roer. Mits de boot goed is getrimd, stuurt deze combinatie beter dan je zelf zou kunnen – nooit last van concentratieverlies. De enige voorwaarde is dat er zo'n 5 knopen wind over dek moet blijven staan. Anders heeft de vaan te weinig power.

De heer Zijlstra van Zeilschool De Veenhoop aan de Wijde Ee heeft mij leren zeilen – technisch dan. Hans Vandersmissen – helaas veel te jong overleden – heeft mij geleerd om te leven met de zee. Net als hij had ik ooit een Drascombe van nog geen zeven meter lang. We zeilden op het Wad. Als geen ander kon hij het water lezen - bij hém zag ik het delicate evenwicht tussen meegeven en doorzetten. Van hem is ook de uitspraak – waarschijnlijk zelf ook weer geleend van een ander – *if she looks good, she probably is*. Hij had het over boten. Voor onze Windpilot geldt hetzelfde. Het ontwerp heeft een elegantie die perfect aansluit bij de stuurprestaties van het apparaat. Mijn -

ook al veel te vroeg overleden - neef Steven heeft veel geschreven over het verband tussen de esthetiek en presteren (van organisaties). Het is natuurlijk de vraag of je iets mooi gaat vinden als het goed presteert of dat het verband andersom ligt en dat schoonheid prestatieverhogend werkt. Of misschien is er een derde factor in het spel: als je streeft naar *kwaliteit* in de dingen, dan maak je automatisch iets dat mooi én goed is. Ik hoop het laatste.

Noordse kusten II

Höga Kusten

We zwerven door de Höga Kusten. In het hoogseizoen schijnt het hier druk te zijn, maar voor ons is het een verstild en verlaten fjordenlandschap. Wolken drijven in hun eigen blauwe zee. Vanuit de bossen klinkt het geklop van een specht. De wind komt van zee en is fris – het water is maar negen graden Celsius. Het landschap ademt ruimte en oneindigheid.

Toen we gisteren in Lövvik aankwamen, lag er één andere boot, een schaamteloos grote Hallberg Rassy. Het Duitse echtpaar stond ons op te wachten om te helpen met aanleggen. Zij hadden duidelijk behoefte aan een praatje - waar komen jullie vandaan, waar gaan jullie naar toe? Met goedmoedige argeloosheid zei de Duitser dat zij niet verder naar het noorden gaan omdat het landschap ten noorden van Örnsköldsvik niet interessant is. (Wij gaan nog een kleine 300 mijl verder, tot het meest noordelijke punt van de Norrbottens). Ik had geen zin om verder ontmoedigd te worden, dus we kropen voor een kop thee in onze kleine kajuit en lazen beiden in onze eigen *The happy Isles of Oceania* van Paul Theroux. Norrbottens, interessant of niet: *off the beaten track*, zullen we maar zeggen, net als hij.

We waggelen met halve wind richting Bönhamn. De zon staat in het zuiden, achter ons, en maakt van zee en lucht een helwitte schittering. Boven de Björnlandhöjden achter Kramfors zien we de opbouw van onweersbuien – een vage donder in de verte. Maar ze verwelken als ze afdalen naar zee en bereiken ons niet. In het noordoosten wordt de ijlblauwe lucht van de blauw-zwarte zee gescheiden door een messcherpe horizon. De hele dag geen andere boten in zicht.

We zijn de enige gasten in het door rode houten huisjes omsloten haventje. Ik zit in de kuip en laat mijn blik gaan over de eilandjes in de verte. Op de rotsen die de nauwe ingang flankeren klinkt nu een vriendelijke branding, maar bij harde oostelijke winden zal het hier bulderen.

We reizen door een oeroud landschap. De rotsformaties van de

Höga Kusten dateren uit het précambrium en zijn meer dan een miljard jaar oud. In de laatste ijstijd was de ijskap hier tot drie kilometer dik. Toen het ijs verdween, is de aardkorst teruggeveerd en is het huidige prehistorische laaggebergte ontstaan. Over vierduizend jaar is dit landschap nog veertig meter verder uit de zee omhooggekomen. Wij zijn voorbijgangers, ultrakorte flitsen van menselijk leven.

Een moreel kompas?

Ik kan de tweet van onze nieuwe minister van migratie niet uit mijn hoofd krijgen. Geconfronteerd met oude, volledig onacceptabele en onrechtstatelijke uitspraken over asielzoekers stelde zij dat ze die uitspraken destijds had gedaan als lid van de oppositie, en

dat zij – nu ze minister wordt – zich zal bewegen binnen de rechtstatelijke grenzen. Er zijn twee mogelijkheden: óf ze meende destijds wat ze zei en is dus een wolf in schaapskleren óf ze meende destijds niet wat ze zei en is een onoprechte maatschappelijke sfeerverzieder. Allebei heel erg, voor een minister. Ik vraag mij af of een weekje op een kleine boot langs de Höga Kusten haar - en anderen - misschien zou helpen om haar morele kompas terug te vinden. In het aanschijn van dit grootse en voorwereldlijke landschap kunnen bescheidenheid en deemoed haast niet uitblijven. Kleinzielig menselijk opportunisme heeft geen kans als je opgaat in de oneindigheid van dit oeroude decor. Deze omgeving werkt normerend en zet de mens op de plek waar zij hoort: slechts één van de ontelbaar vele soorten; niet beter of belangrijker dan welke andere soort dan ook, net als alle andere uiteindelijk volledig onderworpen aan de grote krachten van de natuur. Ik beseft dat ik een soort neo-panteïst ben.

21 juni

Het is onze trouwdag. We ankeren in een diepe baai, onderaan het Skulenskogens natuurpark en maken een lange wandeling door een van de oerbossen die nog over zijn aan de Zweedse oostkust. Torenhoge dunne zilveren berken waaien in de vlagerige wind. Ze staan zij aan zij met sparren en dennen. Dichte onderbegroeiing. Op ruim tweehonderd meter boven zee vinden we uitgestrekte keienvelden. Ooit lagen die op zeeniveau, voortgestuwd en daar verzameld door machtige gletsjers. Onder de keien is hier en daar het tikkelen en gorgelen van waterstroompjes hoorbaar, op weg naar zee.

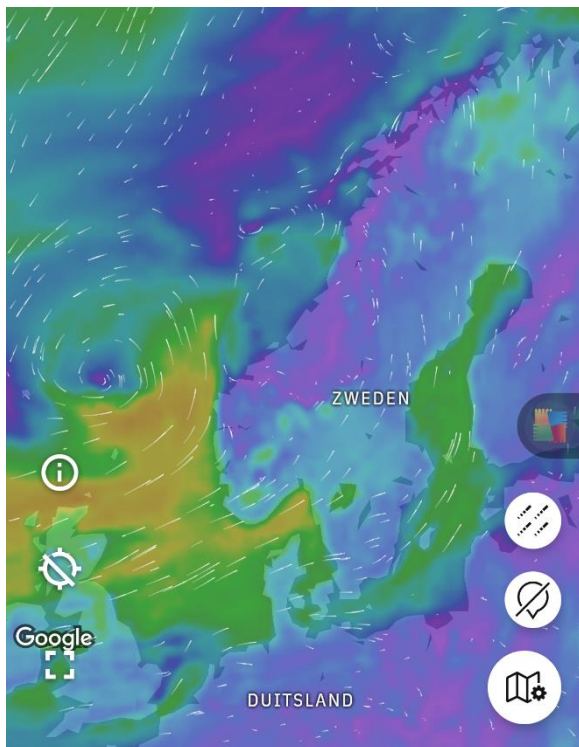

Nóg hoger krijgen we fantastische vergezichten: uitlopers van het heuvelland, eilandjes voor de kust en de zee, waarachter, ver weg, Finland moet liggen. 's Avonds trakteren we onszelf op overheerlijke zalm en een harsige Duitse witte wijn. We maken we een tochtje in onze kajak. Aan de kant staan twee koepeltentjes tussen de dennen. Er kringelt blauwige rook omhoog; er wordt gebarbecued op een kampvuurtje. Om middernacht schemert het. Donkerder zal het vannacht niet worden.

Noordse kusten III

Achter de hoge rug van Noorwegen

Windkracht 4 is hier al heel behoorlijk. Toen we enkele dagen geleden met een magere windkracht 5 uit het Zuidoosten in een piepklein haventje aankwamen, was het eerste dat de vrouwelijke havenmeester zei: "Välkommen till Järnäs, rough seas outside!" De golven waren lang en regelmatig en nog geen meter hoog. Ze zijn hier niet veel gewend, of beter gezegd: ze zijn verwend, gezegend met een mild klimaat, veilig achter de hoge rug van Noorwegen en hun eigen eindeloze heuvels en wouden.

Depressies bereiken de Botnische Golf niet of zijn inmiddels zover afgezwakt dat ze niet veel kwaad meer kunnen. 's Zomers heel veel zonuren en weinig wind en regen zijn het resultaat. Als we weer terug zijn in ons eigen koude kikkerland met zijn onbeschutte Noordzeekust, de korte venijnige golven en gemiddeld één Beaufort meer dan hier, dan zullen we nog wel eens met weemoed terugdenken aan de Västerbotten.

Maar alles heeft zijn keerzijde. Vandaag een kille dag in Ratan, ruim 30 km boven Umeå. Boven het water van de natuurlijke haven hangt een natte deken. Het lijkt alsof het vandaag niet echt licht wil worden. De naaldbomen aan de overkant van de haven

staan er druilerig bij. De temperatuur zal niet boven de 12° Celsius komen. Om wat beweging te hebben, lopen we over de onverharde weg naar de camping. Van achter de bomen klinkt het zachte geruis van de branding. Op een veld ter grootte van twee flinke voetbalvelden staat een caravan - in een hoek een roodbruin houten huisje, het hûske, zoals ze in Friesland zeggen. Geen leven te bekennen. Teruglopend worden we gevonden door de muggen. Met slechts een paar beten komen we er genadig vanaf. Volgende keer onze anti-mug niet vergeten! Binnen in de kajuit verzamelt zich water op de vloer. Het zeewater is zo koud dat de vochtige lucht in de kajuit op de romp condenseert en naar beneden loopt. Op deze dag waarop het eerder zo schitterend en helverlichte landschap plaatsmaakt voor waterkou en donkerte kan ik een lichte zwaarmoedigheid niet onderdrukken. Wat moet het verschrikkelijk zijn om hier lange donkere winters door te brengen!

Een oninteressante kust

We liggen in de kleine haven van Sikeå. Nu ja, *haven*: het is niet meer dan een dammetje achterin de kleine fjord dat de deining uit het zuidoosten moet breken. Als het niet al te hard waait, zoals nu, dan werkt het prima. Meerdere mensen hebben ons gezegd dat het gebied tussen de Höga Kusten en Skellefteå, niet interessant is. En, als je veel scheren en romantische ankerplaatsen verwacht, dan klopt dat ook. De kust biedt slechts een paar haventjes, de meeste zonder bijbehorend dorpje en ook zonder gezellige horeca of ander vertier. Sanitair, water en stroom, daarmee moet je het doen. Havengeld graag gepast achterlaten in een grijze brievenbus. Omdat we victualiën nodig hebben, lopen we eerst drie kwartier naar een bushalte en rijden daarna mee naar het dorp. Na de boodschappen - bepakt en bezakt als we zijn - nemen we een taxi terug; wel een paar uur van tevoren bestellen. Langs de weg hier en daar lelijke hapen uit het bos. Grote machines hebben meedogenloos eeuwenoude bomen omgelegd. Scandinavië heeft vele miljarden bomen. De wouden worden deels geëxploiteerd op eenzelfde manier als andere landen olie- en gasvelden exploiteren, voor eigen gebruik en voor grootschalige export. Mooi is anders.

Toch genieten we hier. Het is nóg stiller dan we al gewend waren. Vanuit zee biedt de grillige kust met haar vele inhammen en ondiepe fjorden, de lage heuvels in de verte, een dromerige aanblik. Boven land zien we hoge stapelwolken. Eindeloze zuidenwinden brengen ons steeds wat verder noordelijk. 's Avonds kijk ik vanuit de kuip over het water, het riet aan de kant en de bossen daarachter. Kleine rimpelingen in het water tikkelen en tokkelen onder het achterschip. De zon gaat bloedrood onder in het noordnoordwesten, om iets meer dan twee uur later weer op te komen in het noordnoordoosten. Ik luister naar *Aftonen* van de Zweedse componist Hugo Alfvén ([VOCES8: Aftonen by Hugo Alfvén \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=VOCES8)). Zijn muziek past wondermooi bij de verstilde en harmonische omgeving.

De volgende ochtend word ik aangesproken door een bejaarde man uit Stockholm. Hij vindt ons bootje mooi. De man heeft hier een zomerhuis en verontschuldigt zich dat het hier zo stil is. Als ik zeg dat dat juist één van de dingen is waarvan wij zo genieten, breekt zijn oude gelaat open. Zijn ogen stralen. Ik geloof dat we elkaar begrijpen.

Boliden Rönnskär

Op weg naar Skellefteå zien we al van verre het fabriekscomplex van Rönnskär. Mooi is het niet, maar men heeft toch geprobeerd om het landschappelijk goed in te passen; de loodsen en gebouwen hebben de steenrode kleur van de traditionele houten huizen die

je overal in Zweden tegenkomt. Ik moet denken aan het enorme, groen geverfde, complex van Google naast onze A7. *Boliden Rönnskär* in Skelleftehamn produceert, naar eigen zeggen, koper met een extreem lage CO₂-voetafdruk en is wereldleider in het recyclen van elektronische apparatuur. Dat vergoedt de forse horizonvervuiling enigszins. Onze boot is afgeladen met elektronica: twee laptops, een iPad, twee telefoons, twee e-books, een fototoestel, een filmcamera, radar en nog zo wat. Niet zeuren dus, en zó lelijk is het nu ook weer niet. Misschien - om nog maar eens een stelling te poneren die neef Steven zou hebben geïnteresseerd - is het zelfs wel zo dat in de beleving van mensen *aesthetics follows function*.

In de nauwe Gästhamn moeten we *bows to* met een achteranker aanleggen. Bij gebrek aan een ankervoorziening op de spiegel, betekent dit de nodige voorbereidingen. Het tweede anker moet uit een opbergplek onder één van de kajuitbanken worden opgegraven. De lijn moet worden vastgemaakt, een gewichtje (halter van 3 kg) aan de lijn om de lijn goed te laten zakken en veren en dan op de juiste plek het anker overboord. Niet te dichtbij, want anders houdt het niet. Niet te ver weg, want anders is de lijn te kort. Onder een hoek van 90° met de steiger, want anders kom je scheef te liggen. Hoewel het allemaal wonderwel goed lukt, verhalen we tegen middernacht de boot toch nog naar een inmiddels vrijgekomen box. Gezien de harde wind die wordt voorspeld, voelt dat toch veiliger.

Noordse kusten IV

Een ander verhaal

11 juli, Kågehamn; het regent de hele dag. Dertien graden Celsius en het lawaai van de naastliggende snelweg naar Luleå maken het er niet beter op. We besluiten om nogmaals Skellefteå te bezoeken; eerder was het regionale museum gesloten. Daar vinden we de tentoonstelling “*De rook zou naar de Russen waaien*”, de geschiedenis van het eerder genoemde Boliden Rönskär. Het begon allemaal met de koorts die rond 1920 ontstond toen er in het achterland goud, koper en lood werden gevonden. Men wist van de gevaren bij het winnen ervan en besloot direct al om een voor die tijd hoge schoorsteen te bouwen. De overwegende westenwinden zouden voor de rest zorgen. In 1974 bleek dat er (toch) grote hoeveelheden zwaveldioxide, arseen, koper, zink en cadmium in het milieu terecht kwamen. Het was één van de redenen om in de tachtiger jaren grote hoeveelheden afval naar Chili te exporteren, “voor verdere verwerking”. In 2018 sprak een Zweedse rechtbank het bedrijf vrij van het veroorzaken van ernstige schade bij ongeveer 800 Chilenen, wegens verjaring. Bij de brand in juni 2023 gebeurde wat men bijna een eeuw eerder al had bedacht: de giftige rook waaide over zee richting Rusland (en Finland). Best een contrast met de teksten op de eigen website van het bedrijf.

Hoge breedte

Een week later zitten we op het terras van de Centrum Krog in Piteå. Het is zomers zwoel. De avondzon kleurt de witte houten huizen diep-geel. Menselijke stemmen klinken vriendelijk en gedempt, alsof iedereen zich bewust is van de voor-industriële atmosfeer van het pleintje. Een voluptueuze getatoeëerde Française geeft ons uitleg over het onbegrijpelijke Zweedse menu.

Heidi kiest voor Röding – een arctische zalmforel – en ik eet Ren (rendier) met een heerlijke saus van paddenstoeltjes en een zweem van truffel. Een goede wijn en attente bediening maken het helemaal af. Om negen uur 's avonds is het nog heerlijk buiten. Ondanks dat we al bijna een maand over de langste dag heen zijn, zal het nog zeker twee uur licht blijven. Daarna valt de schemering in. We hebben al bijna twee maanden geen echte nacht meer gehad. Piteå ligt op ruim 65° Noorderbreedte – hoe is het mogelijk dat we deze avond associëren met een diner op een antiek Toscaans pleintje! We zoeken op waar je bent als je afzakt tot 65° Zuiderbreedte en zijn verbijsterd als blijkt dat wij dichterbij de Noordpool zijn

dan Esperanza Base op Antarctica bij de Zuidpool. Onderschat de overweldigende invloed van de Caribische Warme Golfstroom niet!

Een paar dagen eerder lagen we geankerd achter het kleine eiland Pite Rönnskär. Onze opblaaskayak bracht ons over de lichte deining uit het Zuidoosten naar een stenig strandje. Vandaar kun je klauteren naar de andere kant van het eiland met het dorpje dat bestaat uit een 20-tal kleine steenrode stuga's rond een bijna 50 meter hoge stalen vuurtoren. Een alcoholvrij biertje uit de butik en een bankje met uitzicht wekken de indruk dat de schepping toch vrediger is dan ik meestal denk. Voordat we naar bed gaan bedenk ik dat we hier prachtig aan hogerwal liggen. De wind zal vannacht niet boven NO2 komen. Maar een halve mijl verder naar het Zuidoosten, waar het eilandje ophoudt, is het *free space* (zoals Heidi dat noemt) naar Finland. Hoe

zou de wind verderop zee zich vannacht gedragen? Een snelle blik op de site van de SMHI - de Zweedse meteorologische dienst - leert dat rond middernacht de wind op zee gaat aantrekken naar Oost tot Zuidoost 3 à 4. De bijbehorende deining heeft enige tijd nodig om ons te bereiken, maar rond 03.00 uur is het dan toch zover. We rollen gemoedelijk van links naar rechts en alles begint te rammelen: de ketel op het gasstel, de whisky in het opbergvak van de tafel, de vallen in de mast, *you name it!*'s Morgens bij het prepareren van het ontbijt moeten we onszelf goed vasthouden, anders stoot je je kop of verlies je je evenwicht. Een Duitse boot die gisterenavond laat hier ook aankwam is alweer vertrokken – kennelijk werd het ze te gortig. Wij zijn echter goed ingeslingerd en genieten uitgebreid van ontbijt en de eerste koffie. Rond 11.00 uur bergen we de kayak op en lichten we het anker, vol goede moed verder Noordwaarts.

Noordse kusten V

Costa del Norrbottens

23 juli; we liggen in de kleine ronde baai van Mellerstön. Aan de wal staan een paar steenrode cabins, maar er is geen levende ziel te bekennen. Geen wind, het is doodstil en warm. Gezoem van insecten. Het eiland is laag, haast als een atol. Dichte begroeiing van, voornamelijk, naaldbomen – nog niet hoog; de oever is pas een paar decennia geleden uit het water omhoog gekomen. De donkerte van het bos begint al op enkele meters van de waterkant. Het lijkt op wildernis. Hoe kijk ik ernaar? Ik zie een soort idylle waaraan ik deze winter met weemoed zal terugdenken. Alles in evenwicht, niet verstoord door mensenhanden, klaar voor de volgende duizend jaar onaangeroerde geschiedenis. Maar ik zie ook een woestenis van opgroeiende bomen, dennen, sparren, lariks en een enkele berk. Ze strijden met elkaar om het licht. Wie groeit het snelst en wie blijft er achter. Welke bomen worden winnaars en welke verliezers? Welke bomen gaan met elkaar samenwerken – zoals ze volgens wetenschappers schijnen te doen – en welke worden achtergelaten om weg te kwijnen in de schaduw van de sterksten? Is het hier wel zo vredig als het lijkt?

Er loopt een kronkelig pad over het eiland. Gewapend met anti-mug en hoofdnetjes beginnen we aan de rondwandeling van acht kilometer. De bodem is bedekt met lage stugge struikjes met rode besjes - hier en daar velden met rijpe zwart-blauwe bosbessen en poeltjes kraakhelder roodbruin water. Zonlicht valt laag tussen de bomen door waardoor banen van gelig licht ontstaan en het lijkt alsof er een ragfijne vitrage is opgehangen. Niets idyllisch echter. De muggen zwermen in grote getale om ons heen, steken door mijn overhemd, door mijn broek en een enkeling weet toch binnen het netje te komen. Het is geen doen en na twee kilometer doorzetten keren we om en haasten ons terug naar de boot – bloedheet in de lage middagzon, maar zonder muggen. Ik zwem deze zomer voor het eerst – koud maar weldadig verfrissend.

De volgende dag zeilen we naar de baai van Antnäs-Börstskär, ter hoogte van Luleå. Opnieuw stralend en warm weer. Gelukkig wel iets meer wind. Een kleine 20 mijl tussen de scheren door, meest halve wind. Onze opblaaskayak volgt perfect en neemt de soms steile hekgolven van een passerende snelle motorboot moeiteloos. Alleen hoog aan de wind voel je dat je iets sleept. De boot voelt dan net iets logger dan normaal, overigens zonder dat het heel veel hoogte of snelheid kost. In de baai vinden we kleinschalig toerisme. Een paar huizen met vakantievierende mensen, kinderen in het water. We besluiten om niet aan de gastensteiger te gaan liggen en gaan voor anker.

Als we aan land gaan, wordt Heidi aangesproken door een Finse vrouw. Ze vindt het grappig dat wij een kayak als bijboot hebben. (Geleerd van Geert en Judith, die er inmiddels een halve wereldomzeiling op hebben zitten.) Als we naar de boot terug peddelen, kruisen we een zwemmer in wetsuit. Ze (naar later blijkt) heeft een badmuts en zwembrilletje op. Vanuit het water krijgen we de uitnodiging om een borrel te komen drinken. Traag als we zijn, duurt het enkele seconden voordat we beseffen dat dit de Finse mevrouw is. Zo komt het dat we ons 's avonds na het eten melden op een HR 36 en worden vergast op allerlei lekkernijen, met een

zeer zoute viskuitmayonaise op slappe witte broodjes als culinair bedenkelijk hoogtepunt. Gevraagd of er tussen Zweden en Finnen een soortgelijke rivaliserende en zogenaamd leuke stereotypering bestaat als tussen Nederlanders en Belgen – ook zij hebben immers een langdurige gedeelde historie – vertelt Petteri dat Finnen de Zweedse mannen *gay* vinden (ik vertaal het als “watjes”). Zweden zien Finnen vaak als messentrekkende wildebrassen. Petteri bevestigt ongevraagd het beeld door trots zijn forse motor-kettingzaag uit een bakskist te halen. Ik moet even denken aan de huidige president van Argentinië, Javier Milei, die campagne voerde met een enorme kettingzaag als symbool. Petteri gebruikt hem voor het zagen van hout om op te barbecueën. Leuke sportieve mensen, een paar jaar jonger dan wij, die aanstekelijk vertellen over de winters in het Noord-Finse Lapland: zwemmen in ijswakken, lange tochten op ski's waarbij ze een sleetje met bepakking voorttrekken. “Vooral 's winters als er bijna geen licht is, moet je bezig blijven en naar buiten gaan, want anders word je somber en lethargisch”.

Een oude discussie

Heidi blaast een oude discussie nieuw leven in: zo'n dikke 36-voeter lijkt haar ook wel wat. Meer ruimte, rustiger vaargedrag en mede daardoor ook beter geschikt dan onze *Juni* voor de Noorse westkust, Schotland en de Shetlandeilanden die ook nog op ons verlanglijstje staan. Ze heeft vast gelijk en ze staat niet alleen. Destijds, toen we onze Kolibri kochten en onwetend kraaiden dat we er lange tochten op open zee mee wilden gaan maken, zei vriend Harry ook al: 'leuke boot, maar niet geschikt'. Maar, ik ben opgegroeid met Hans Vandersmissen die stelde dat gewicht vooral 'nuttig is in een stoomwals'. Op zee moet je licht zijn en meegeven, zo min mogelijk geweld veroorzaken. Wat is waarheid of kan beide waar zijn?

We worden wakker zonder dat de voorspelde regen is gevallen. Het is half bewolkt en nog steeds warm. Ook op deze morgen valt mij weer op hoezeer het lage licht mijn gevoel van tijd verstoort. Het lijkt de hele dag later te zijn dan het feitelijk is. Op deze breedte staat de zon altijd lager dan in Nederland. Het scheelt niet zo heel erg veel - zo'n 13° - maar het is kennelijk toch voldoende om de dag anders te kleuren. Als de zon, vandaag rond kwart over tien 's avonds ondergaat, duurt dat lang; de hoek die hij maakt met de horizon is duidelijk kleiner dan bij ons in Nederland, aan de schemer komt geen einde en rond drie uur komt hij heel langzaam weer boven de horizon.

Wél een moreel kompas

We zien Eric van der Burg als Zomergast bij de VPRO. Mooi hoe hij zijn liberalisme omschrijft: zoveel mogelijk vrijheid voor elk individu, met een appèl op de eigen verantwoordelijkheid van mensen, maar ook met een forse verantwoordelijkheid voor diegenen die steun nodig hebben. Zo kon hij zich met hart en ziel inzetten voor een menswaardige opvang van asielzoekers. Een heel andere toon dan van de harteloze liberalen, die denken dat *marktwerking* de panacee tegen alle maatschappelijke problemen is. Fascinerend hoe hij – nu als kamerlid – sprak over het voorgenomen asielbeleid van de huidige coalitie en zijn positie in de fractie. Zijn enthousiaste en vlotte manier van praten veranderde op slag in moeizaam en traag formuleren – veel wegstijven, handen in zijn gezicht. Hij benoemde het zelf: 'je ziet mij worstelen'. Fijne man. Hopelijk wordt hij niet door zijn opportunistische VVD-vrienden vermorzeld.

We verlaten Luleå met een lichte Oostzuidoosten wind. De regen laten we achter ons, op het vasteland. Voor ons, 15 zm naar het Oosten, ligt Hindersön te wachten in de zon. We glijden geruisloos over het bijna vlakke water. Onze Kolibri doet het uitstekend als het flink doorwaait – *aan-de-wind* springt ze levendig van de ene naar de andere golf, *ruime-wind* rolt ze enthousiast van haar ene zij op haar andere, mits goed getrimd allemaal zonder noemenswaardige roeruitslagen – maar opkruisend met slechts een paar knopen wind komt ze pas écht tot haar recht. We sturen met twee vingers. Een modern onderwaterschip met een overgebalanceerd doorgestoken roer is niet Orka-proof, maar wel een genot om mee te zeilen. Waarvan akte....

De dag eindigt vredig aan een steiger in de Björkögårdsviken. Maar door de Noordenwind die vanavond zal opsteken, moeten we de waterstand goed in de gaten houden. Door afwaaien kan er zomaar een meter water af gaan. Nu hebben we nog ruimte genoeg, maar morgen moeten we zo nodig op tijd wegwezen, voordat het niet meer lukt.

Noordse kusten VI

65°54'07''Noord

Töre is weinig meer dan een willekeurige verzameling van voornamelijk vrijstaande huizen, netjes geschilderd. Grote tuinen die goed zijn aangeharkt; de robotmaaier heeft zich verspreid tot net onder de poolcirkel. Op een lage heuvel een kerk, feitelijk buiten het dorp, een ICA-supermarkt en een bezinepomp met aanpalend een smoezelig uitziend fastfoodrestaurant. Toch wil iedereen naar Töre, want het is officieel het Noordelijkste punt van de Botnische Golf. Vlak voor het haventje ligt een grote gele boei met daarop de coördinaten - 65°54'07''Noord en 22°39'00'' Oost - die je gerond moet hebben. Hebben we keurig gedaan, ondanks de druilerige regen en waterkou. Binnen de drijvende betonnen pier is het maximaal 2 meter diep. Geen ligplaatsen voor passanten. Die moeten aan de buitenkant een plekje zoeken. Als wij er zijn, dan is de wind Noordoost 3 - geen probleem. Maar als er een flinke Zuidwester staat, onbeschut aan lagerwal, dan is Törehamn geen pretje! Het kampeerterein naast de haven is redelijk gevuld met campers. De caravan is duidelijk op zijn retour en kamperen doet kennelijk helemaal niemand. De hamnkrog serveert alcoholarme biertjes en een zeer eenvoudige vette hap. Het smaakt als godenspijs!

De hemel

Na twee regenachtige dagen vertrekken we voor de laatste etappe van deze reis, richting Båtskärsnäs. We varen langs de zuidwestkust van de lange, wijd uitlopende fjord. Een late middagzon prikt door het wolkendek en licht een houten villa op. Daarna een tweede, een derde, een volgende, steeds op ruime afstand van elkaar. Achter de villa's begint het bos dat, iets verder landinwaarts, tegen de lage heuvels omhoog klimt. Het doet mij denken aan de Franse Rivière voordat deze werd verpest door massaal toerisme. Rijke wereldburgers vonden daar rust, natuur, de zee en de zon in het zuiden en - vooral, net als hier aan de Lapse zuidkust - een vorm van harmonie.

Na een rustige nacht in het vissershaventje Storön, kruisen we tegen een frisse bries richting Noordoost. De lucht is bedekt met lichte, brede bewolking - de Zweedse term *molnigt* heeft

precies de juiste klank. Onder een enkel gereefd grootzeil en *high aspect* lopen we

fantastisch. Om dat nog eens extra te accentueren duikt er een ander opkruisend zeiljacht op – heel bijzonder, want we zien al weken nauwelijks andere boten, laat staat één die dezelfde kant op gaat. We gaan erop en erover; heerlijk! De dag eindigt achter een langwerpig schiereiland ten zuidoosten van Nyborg. Om er te komen moet je voorzichtig om de ondieptes heen schipperen. Ik moet denken aan de Zweedse heer die mij enkele weken geleden zei: ‘er zijn twee soorten schippers, zij die al eens op een steen zijn gelopen en zij die het nog gaan doen’. Er lopen geen wegen, dus er staan geen huizen – geen mensen. Tegen het einde van de dag heeft de zon de bewolking verdreven. Het is warm, maar de Noordoost 4 komt van zee en brengt verkoeling. We liggen te zwieren aan ons anker en genieten van de laatste alcoholarme biertjes. Op enige afstand vaart een klein overnaads visbootje voorbij. Waar naartoe? Er is hier verder niets. We krijgen een armzwaai en zien het bootje verdwijnen in het blikkerende lage licht. Van achter het bos aan hogerwal horen we vaag de branding op de rotsen aan de loefkant; vriendelijk gekabbel van golfjes tegen de boeg, mild gesuis van de wind door het want; in de verte horen we een Turkse Tortel roepen - de natuur maakt een stille symfonie voor ons. Ik realiseer mij dat ik natuurgeluid nooit als lawaai ervaar. Lawaai wordt alleen door mensen voortgebracht.

De ....

Als we na weer een prachtige zeildag in de buurt van *Norrkust Marina* in Båtskärsnäs komen, dan zien we al van verre een enorme gele kraan boven de bomen uitsteken. Hefvermogen tachtig ton, staat er op de website. Dat belooft wat! Maar..... bij de eerste aanblik van de haven slaat de schrik mij om het hart. We zien een gescheurde betonnen kade en een vervallen houten steiger die in de langsrichting in het water is gezakt. Geen boxen of iets dat daarop lijkt. We leggen aan op de enige bruikbare plek, pal voor de diesel- en benzine tanks. Enigszins onthutst maken we een ronde over het enorme terrein. Het lijkt alsof de boten - jachten en kleine beroepsvaart - op willekeurige plekken zijn neergegoooid. Overal *onderhanden werk*, staartstukken van buitenboordmotoren, grote dieselmotoren waaraan wordt gesleuteld, hijsmateriaal, containers, stapels hout, roestige ijzeren u-balken, een groot aantal oude reddingvlotten, een drietal enorme loodsen die betere tijden hebben gekend. Bij de *butik* treffen we een corpulente zestiger en een Duitse dame op leeftijd. Beiden reageren enthousiast en hartelijk en zo zitten we binnen een mum van tijd aan de thee. Steve ontpopt zich als de vorige eigenaar en vertelt over zijn levenswerk, de marina. Hij faseert nu uit tot het einde van de zomer. Door hém krijgt de ontzetting van de eerste momenten nauwelijks kans om uit te groeien tot *een probleem*. Steve gaat het wel regelen voor ons, zoveel wordt wel duidelijk. Na twee dagen hard werken is de boot klaar voor de kraan van tachtig ton. Steve weet wat hij doet, maar als schipper blijf je hier absoluut eindverantwoordelijk voor de gang van zaken. Ik moet goedkeuring geven aan de te gebruiken trailer. Ik moet aanwijzingen geven voor de breedte van de steunen. Na een hoop geklungel met de strop waarmee de mast van dek moet worden getild, vraag ik expliciet naar het plan voordat ik akkoord geef om te hijsen. Ik moet luidkeels ingrijpen - Steve zit tien meter hoger zijn kraan te bedienen - als de achtersingel te ver naar achteren zit, waardoor

de schroefas kan verbuigen. Allemaal heel anders dan de geoliede machine van Marina Den Oever, zullen we maar zeggen. Ik laat zelf ook enkele steken laat vallen. Zo loopt het te vervangen koelwater uit de motor terwijl de oliepeilstok, vlak daaronder, niet in het gat zit. Is er nu koelvloeistof in de motorolie terechtgekomen? Voor alle zekerheid olie ververst. Desgevraagd laat Chat GTP weten dat dit een goed idee was. Na thuiskomst maar advies vragen aan Klaas Mulder. Door alle gedoe kan ik enige stress met bijbehorend bedenkelijk humeur helaas niet voorkomen, maar uiteindelijk staat onze *Juni* dan toch hoog en droog op haar plek voor de komende tien(!) maanden.

Waarom ga ik toch, steeds weer?

Varen zoals wij dat nu al jaren doen - in een lichte, kleine boot op groot water - vraagt best veel. Alles is steeds weer nieuw. Ook als je, zoals wij, defensief vaart, moet je toch continue alert zijn, beslissingen nemen, oplossingen bedenken. En daarbij moeten we ook nog eens een beetje rekening houden met elkaar. Heidi is van nature wél een doorzetter en houdt van de zee en buiten zijn, maar ze is geen zeiler. Voor mij is varen mijn tweede natuur, maar ik ben niet onbekommerd en zie regelmatig leeuwen en beren – meestal onterecht. Het moet wél leuk blijven! Waarom dan toch? Ik zou een boek kunnen schrijven over deze vraag - *voer voor psychologen*, om Mulisch te citeren - maar uiteindelijk is mijn antwoord heel simpel. Op het water heb ik regelmatig het diepe gevoel dat het leven tóch klopt. Dat er toch harmonie bestaat. Dat het toch goed is zoals de dingen zijn, zelfs het sterven. Dat je dus kunt

ontspannen - gerustgesteld. Het voelt zoals de Lullaby van de Fins-Lapse zangeres Ulla Pirttijärvi klinkt, als een liedje voor het slapengaan ([Ulla Pirttijärvi ~ Lullaby \(youtube.com\)](#)). Mijn moeder zong ze ooit, lang geleden, elke avond.

Over en uit.